Ochrana ŽP a/vs. environmentální udržitelnost

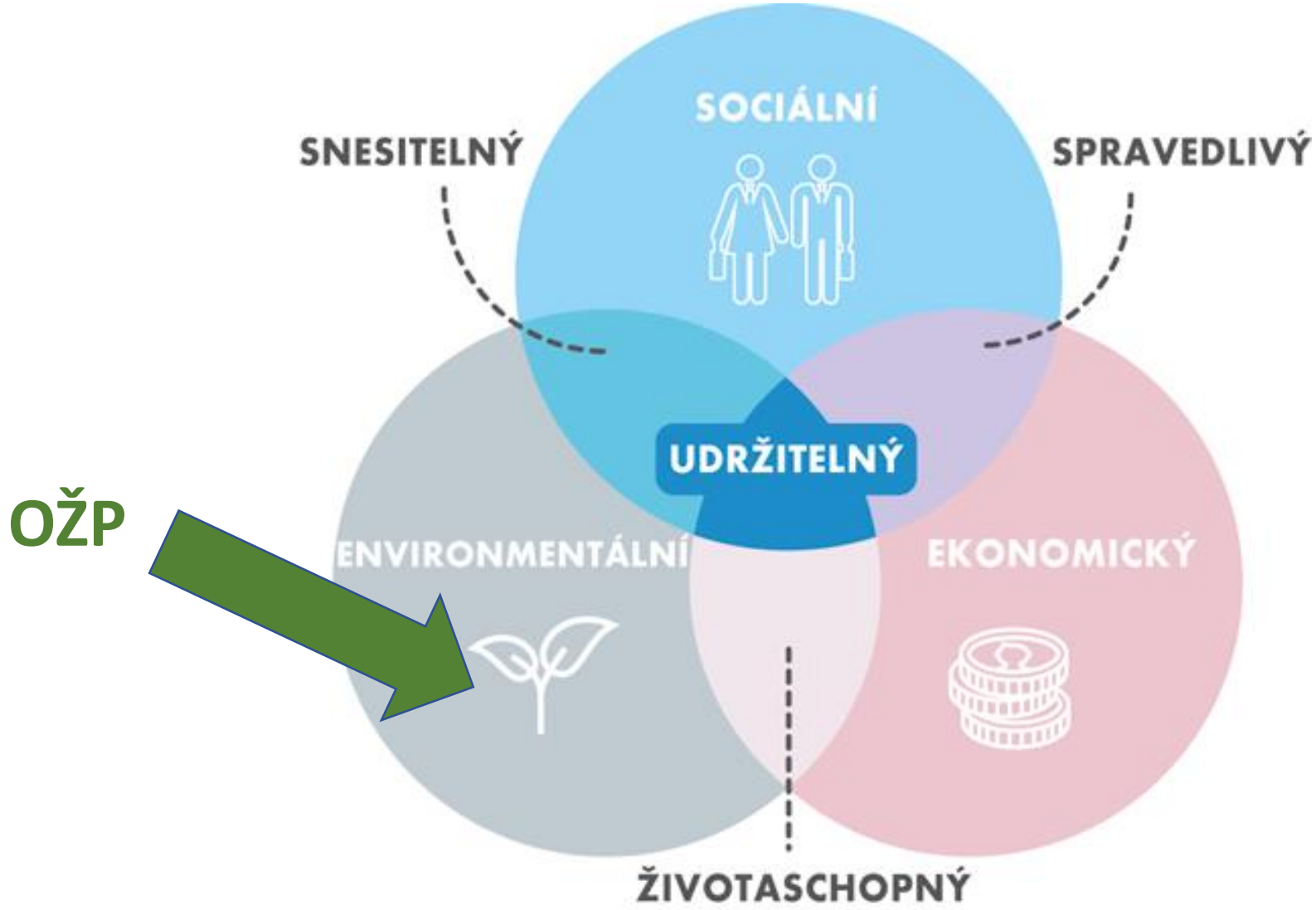

Ochrana ŽP

- **životním prostředím** je vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Jeho složkami jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie.
- **ochrana životního prostředí** zahrnuje činnosti, jimiž se předchází znečišťování nebo poškozování životního prostředí, nebo se toto znečišťování nebo poškozování omezuje a odstraňuje. Zahrnuje ochranu jeho jednotlivých složek, druhů organismů nebo konkrétních ekosystémů a jejich vzájemných vazeb, ale i ochranu životního prostředí jako celku.
- základ mimo jiné i v Ústavě ČR a Listině základních práv a svobod. Zavedena je primární odpovědnost státu za ochranu životního prostředí

Environmentální indikátory

Environmentální indikátory (sensu stricto „indikátory životního prostředí“)

- popisují stav a vývoj životního prostředí daného města, kraje nebo státu
- popisují i další faktory – zahrnují tedy i další pilíře UR (**indikátory environmentální udržitelnosti**)
- indikátor lze většinou umístit v rámci DPSIR

- **Jednoduché indikátory** (defoliace, emise jednotlivých látek, spotřeba hnojiv, rozloha ekol. zemědělství, výdaje na OŽP ad.)
- **Složené indikátory**: agreg.emise CO2(CO2ekv.); Index kvality ovzduší (IKO); BSK, CHSK; Indikátory biodiverzity (např. Početnost a rozšíření vybraných druhů, Index červených seznamů, Living planet index (LPI) – Index živoucí planety); indikátory materiálových toků (DMC ad.)
- Další typologie: kvantitativní x kvalitativní, objektivní x subjektivní, národní x místní ad.

Environmentální udržitelnost

- Závěr Světového summitu v Johannesburgu v r 2002: **udržitelný rozvoj**, který by měl být obecně přijímaným rámcem pro rozvoj společnosti v příštím období, **má tři rozměry – sociální, ekonomický a environmentální**. Žádný z nich nemá zvláštní prioritu, důležité je hledat a nacházet rovnováhu a soulad mezi jednotlivými pilíři navzájem (často panuje názor, že udržitelnost má cosi společného nejspíše s životním prostředím a přírodními zdroji)
- **environmentální udržitelnost -** základ účinné ochrany životního prostředí, lidského zdraví, přírodních zdrojů, bohatství přírody v kontextu udržitelného rozvoje, to znamená v úzkém vztahu k ostatním aspektům hospodářského a společenského rozvoje, k „pilířům“ ekonomickému a sociálnímu

Environmentální udržitelnost

- EU lze definovat jako **trvalé zachování ekosystémových/přírodních služeb**.
- Přírodní služby jsou do určité míry vzájemně zastupitelné, rovněž jsou do jisté míry nahraditelné technologickými řešeními a jejich úloha se v čase absolutně i relativně mění v souvislosti s civilizačním rozvojem.
- V rozhodující míře, ve svém základním významu, jsou však specifické a individuálně nenahraditelné. Jejich určující charakteristikou je konkrétní fyzická podoba.
- Určitá možnost substituce - stejně jako možnost ekonomického ocenění, která jistě existuje a je důležitá - mají význam jen druhotný.
- V důrazu na jedinečnost a principiální výlučnost jednotlivých přírodních služeb je podstatná odlišnost environmentálního pojetí UR od pojetí ekonomického.

Ekosystémové služby

- Program Millennium Ecosystem Assessment (MA) vypracoval ideu ekosystémových služeb (dříve „služeb a statků“), které poskytují ekosystémy;
- rozlišuje **služby zásobovací, regulační, kulturní a podpůrné**. V širším pojetí nejde jen o ekosystémové služby, ale obecněji o služby přírodní, do kterých zahrnuji (na rozdíl od pojetí MA) mimo jiné služby globálních životodárných systémů (jako je ozónová stratosférická vrstva nebo klimatický systém), zdroje nerostných surovin a další služby neživé přírody.
- Dostatečná úroveň přírodních služeb je jednou z nutných podmínek zachování kvality lidského života/blahobytu (wellbeing).
- Zdůraznění základní role vazby mezi přírodními službami a lidským blahobytem toto pojetí přibližuje pohledu ekonomickému stejně jako svým antropocentrickým ukotvením

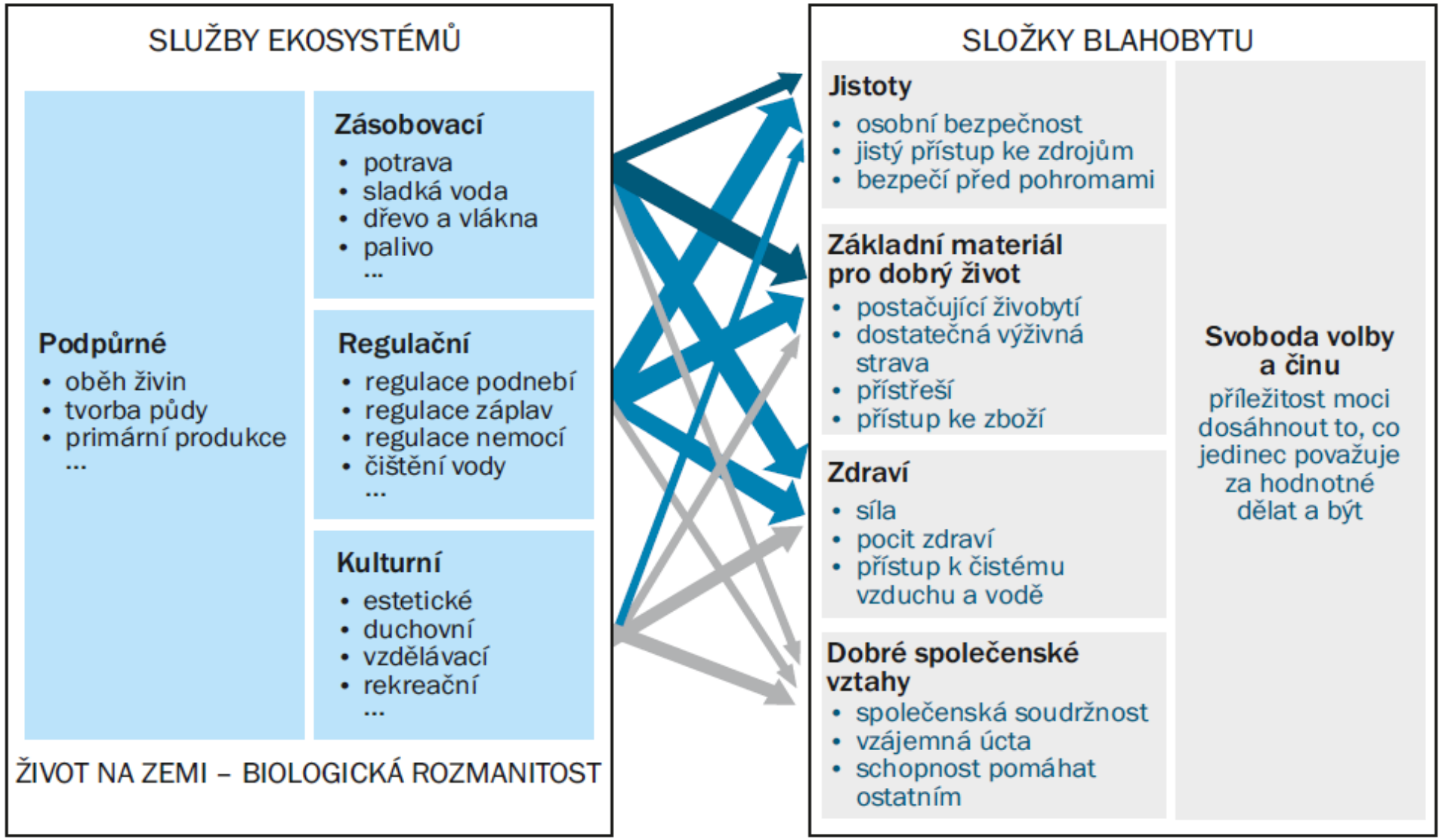
SLUŽBY EKOSYSTÉMŮ
Podpůrné
• oběh živin
• tvorba půdy
• primární produkce
...
Zásobovací
• potrava
• sladká voda
• dřevo a vlákna
• palivo
...
Regulační
• regulace podnebí
• regulace záplav
• regulace nemocí
• čištění vody
...
Kulturní
• estetické
• duchovní
• vzdělávací
• rekreační
...
ŽIVOT NA ZEMI – BIOLOGICKÁ ROZMANITOST
SLOŽKY BLAHOBYTU
Jistoty
• osobní bezpečnost
• jistý přístup ke zdrojům
• bezpečí před pohromami
Základní materiál pro dobrý život
• postačující živobytí
• dostatečná výživná strava
• přístřeší
• přístup ke zboží
Zdraví
• síla
• pocit zdraví
• přístup k čistému vzduchu a vodě
Dobré společenské vztahy
• společenská soudržnost
• vzájemná úcta
• schopnost pomáhat ostatním
Svoboda volby a činu
příležitost moci dosáhnout to, co jedinec považuje za hodnotné dělat a být
Barva šipky
Potenciál pro zprostředkování socioekonomickými faktory
malý
střední
vysoký
Tloušťka šipky
Síla vazby mezi službou ekosystému a lidským blahobytem
slabá
střední
silná

Environmentální indikátory - příklady

Vývoj koncentrací ukazatelů znečištění ve vodních tocích ČR [index, 2000 = 100], 2000–2021

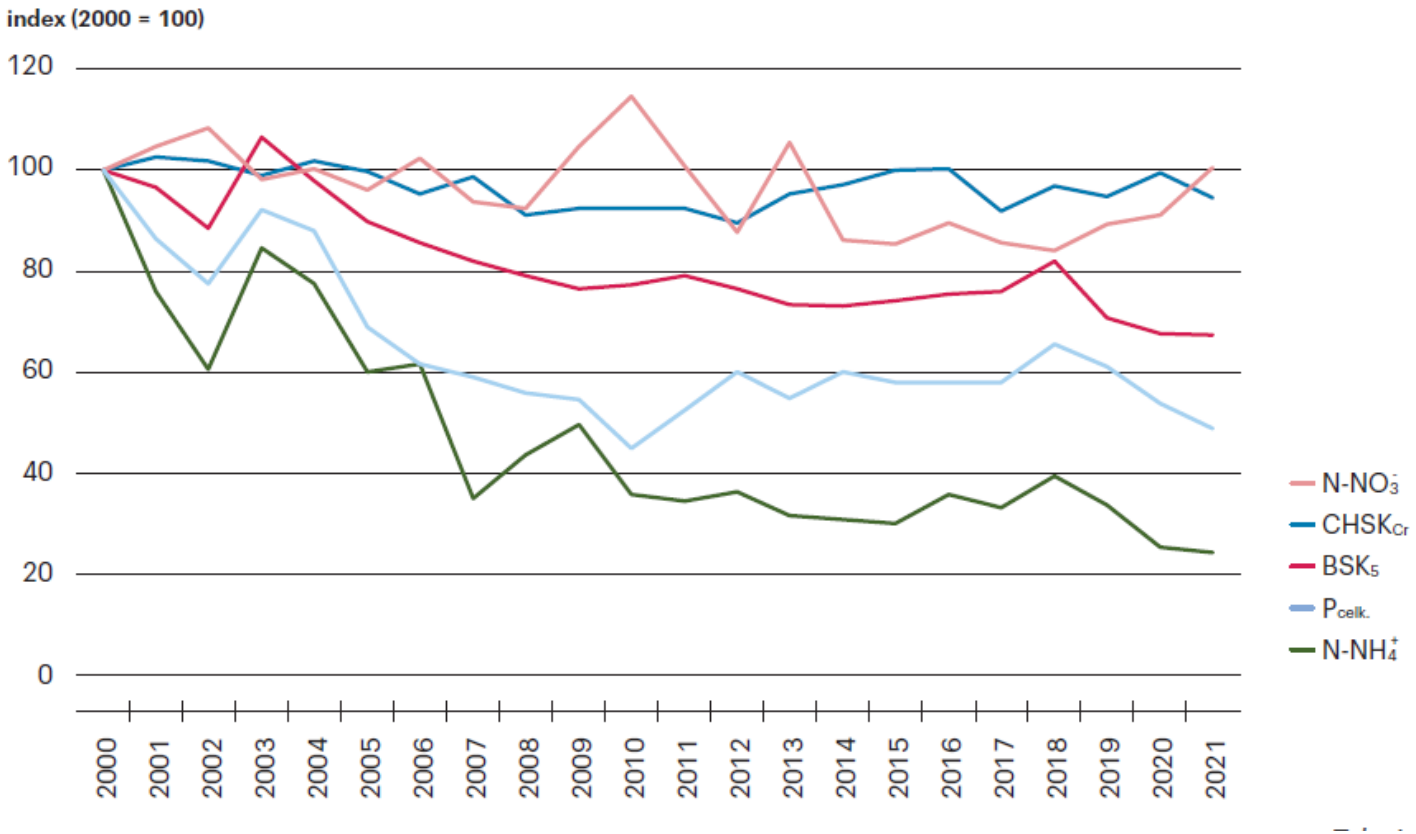

Environmentální indikátory - příklady

Vývoj koncentrací ukazatelů znečištění ve vodních tocích ČR [index, 2000 = 100], 2000–2021

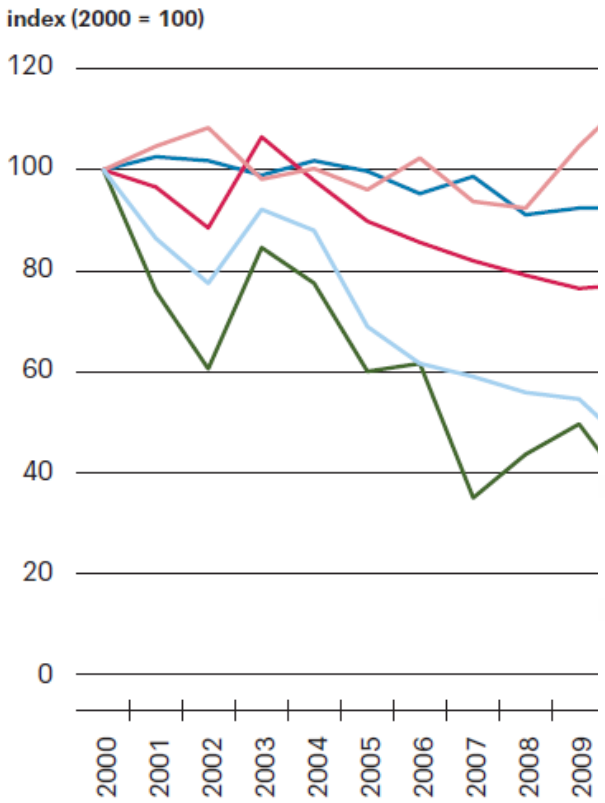

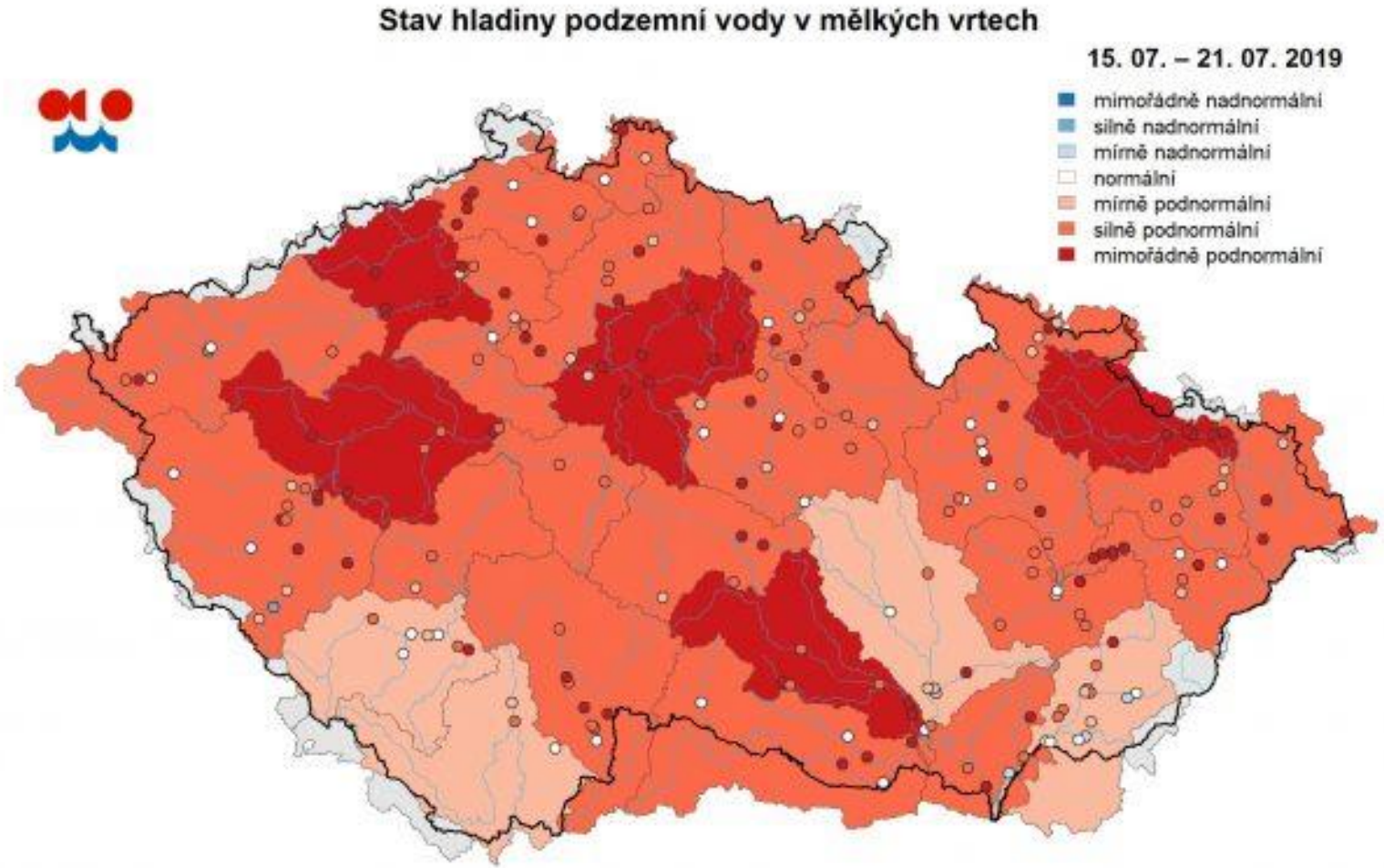

Environmentální indikátory - příklady

Index živoucí planety (LPI)

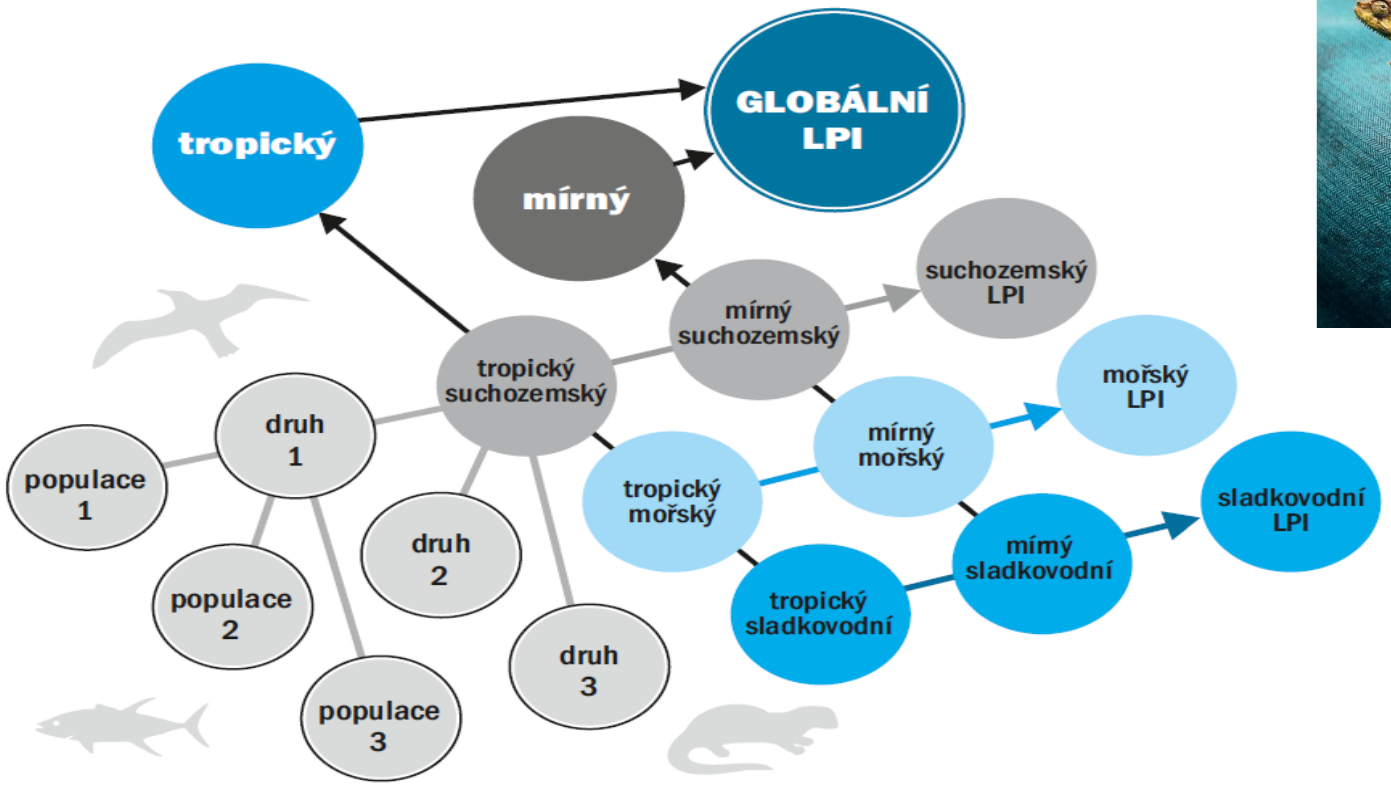

Indikátory environmentální udržitelnosti - příklady

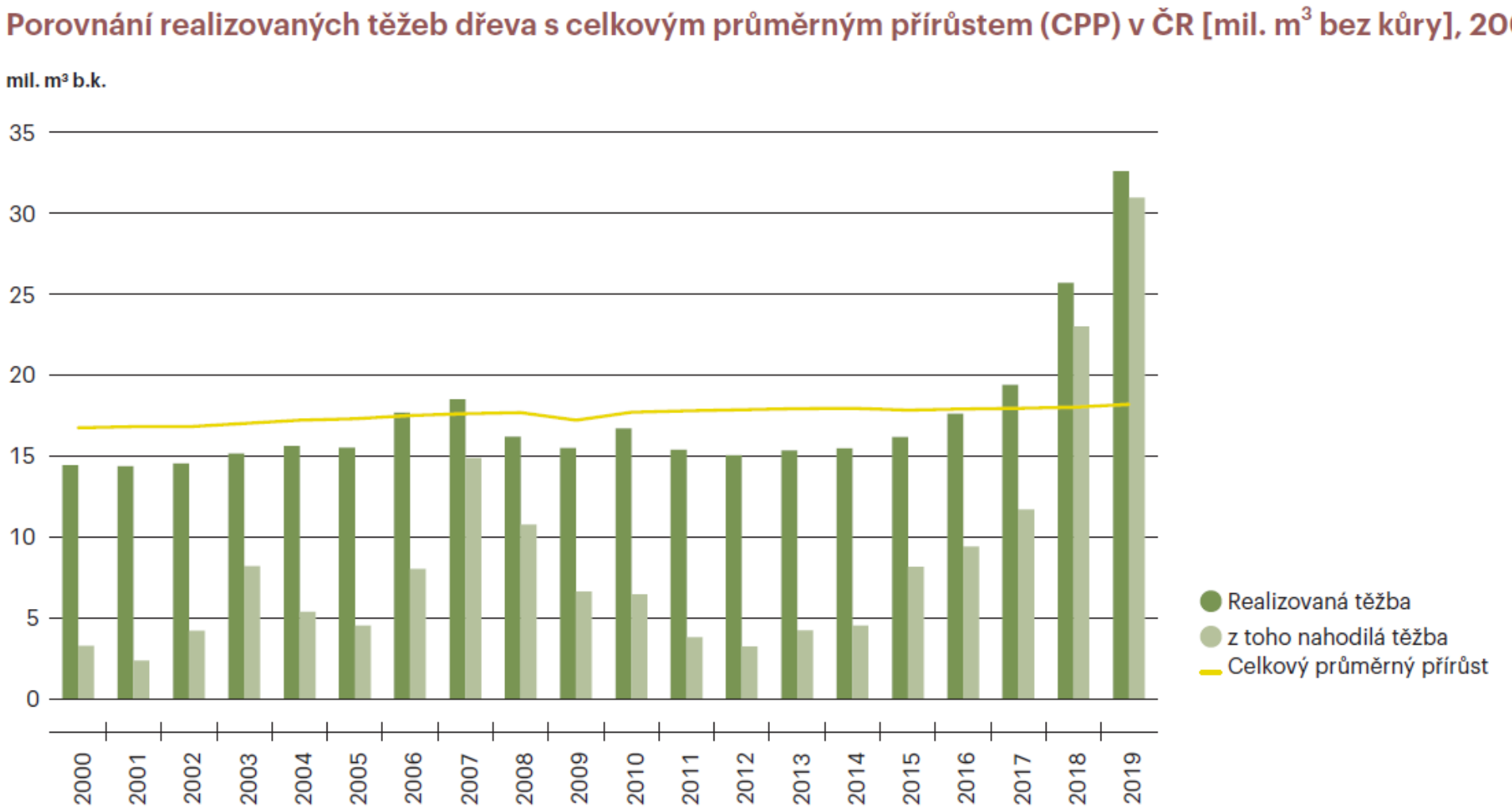

Indikátory environmentální udržitelnosti - příklady

Indikátory environmentální udržitelnosti - příklady

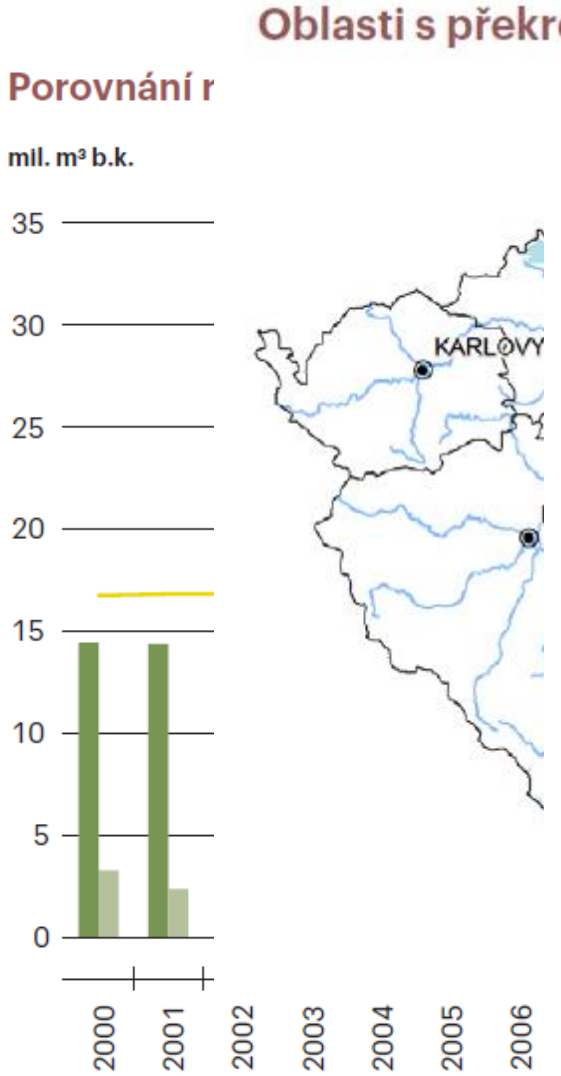

Index environmentální výkonnosti (Environmental Performance Index – EPI)

Indikátory environmentální udržitelnosti - příklady

Index environmentální výkonnosti (Environmental Performance Index – EPI)